

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри дерматовенерології Буковинського державного медичного університету Денисенко Ольги Іванівни на дисертаційну роботу Сарайрех Анас Аталла Салем на тему: «Удосконалення лікування хворих на розацеа методами ангіокорегуючої терапії з урахуванням показників функціонального стану вазорегуляторних систем організму», подану на захист до разової спеціалізованої вченої ради у Сумському державному університеті на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота Сарайрех Анас Аталла Салем присвячена одній з найбільш актуальних задач сучасної дерматовенерології – підвищенню ефективності лікування хворих на розацеа. Розацеа – поширений хронічний дерматоз, який у структурі дерматологічної захворюваності у різних країнах складає від 2% до 8%. Дерматоз виникає переважно в осіб працездатного віку, частіше – у жінок, висипка локалізується на відкритих ділянках шкіри – обличчі, має тенденцію до хронічного перебігу, торпідного до лікування, що спричиняє негативний вплив на якість життя пацієнтів, їх психоемоційний стан, соціальну активність, що в цілому визначає важливе медико-соціальне значення розацеа та обґрунтовує актуальність удосконалення його лікування.

Згідно сучасних досліджень, розацеа – це поліфакторне захворювання шкіри, яке виникає внаслідок дії низки екзогенних чинників (температурні, аліментарні, хімічні, інфекційні тощо), а також ендогенних механізмів, серед яких – вегетативні дисфункції, ендокринопатії, хвороби органів травлення тощо, що призводить до розвитку ангіопатій та запальних процесів у шкірі.

Разом з тим, на сьогоднішній день багато аспектів розацеа залишаються остаточно не вивченими, зокрема потребує уточнення роль вазорегуляторних молекулярних систем у патогенезі захворювання, а саме – стан показників біологічно активних сполук простаноїдної та нейропептидної природи у

таких пацієнтів та їх можливий взаємозв'язок із особливостями клінічного перебігу дерматозу, що дало б можливість з'ясувати нові патогенетичні ланки розацеа та удосконалити способи його лікування.

Тому тему дисертації та її мету, присвячену підвищенню ефективності лікування хворих на розацеа з урахуванням функціонального стану вазорегуляторних систем організму, можна вважати актуальною як з наукової, так і з практичної точок зору.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, темами.

Дисертаційна робота Сарайрех Анас Аталла Салем виконана у рамках інтегративної комплексної науково-дослідної роботи Сумського державного університету та Одеського національного медичного університету на тему: «Обґрунтування сучасних підходів до діагностики, лікування і профілактики хронічних дерматозів та захворювань, що передаються статевим шляхом» (номер державної реєстрації 0116U008932), в якій дисертантом самостійно виконано фрагмент, присвячений проблематиці розацеа.

Ступінь обґрунтованості та достовірності основних положень, висновків та практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертації, базуються на даних аналізу достатньої кількості клінічних спостережень – 107 жінок, хворих на різні клінічні стадії/форми розацеа. При обстеженні пацієнтів дисертантом застосовано як стандартні клінічні, так і спеціальні методи дослідження: психологічні (для визначення наявності/відсутності дисморфофобії), мікробіологічні (дослідження осередків ураження шкіри на Demodex), імуноферментні (для визначення сироваткового рівня протанноїнів та нейропептидів), які відображають сучасний методичний рівень досліджень та повністю відповідають поставленим меті та завданням дисертаційної роботи.

Для об'єктивної оцінки результатів обстеження хворих на розацеа проведено їх порівняльний аналіз з аналогічними показниками практично здорових осіб, які склали контрольну групу. Для визначення ефективності

розробленої автором удосконаленої терапії розацеа проведено порівняльний аналіз динаміки клінічних та лабораторних даних у декількох груп пацієнтів, яким призначали стандартну, комбіновану та розроблену автором комплексну терапію захворювання.

Достовірність одержаних результатів досліджень автором підтверджено статистичними методами з використанням ліцензованого програмного забезпечення.

На підставі вище наведеного можна вважати, що всі наукові положення, висновки і практичні рекомендації рецензованої дисертаційної роботи є належно обґрунтованими та достовірними.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження та одержаних результатів.

Наукова новизна та теоретичне значення дисертаційної роботи Сарайрех Анас Аталла Салем полягає у розширенні знань про патогенетичні механізми розацеа, а також у новому вирішенні актуальної задачі сучасної дерматовенерології щодо удосконалення лікування хворих на розацеа з урахуванням виявлених у пацієнтів особливостей клініко-лабораторних показників та їх динаміки у процесі удосконаленого комплексного лікування.

Уперше у хворих на розацеа проведено визначення функціонального стану вазорегуляторних систем організму на підставі дослідження й аналізу ангіорегуляторних біологічно активних сполук (нейропептидів, ейкозаноїдів, кінінів), при цьому встановлено наявність зв'язку між характером змін вазоактивних сполук та особливостями клінічного перебігу дерматозу.

Вперше на підставі одержаних результатів досліджень обґрунтовано, розроблено та апробовано удосконалений спосіб лікування хворих на розацеа із комбінованим застосуванням загальної та топічної ангіокорегуючої терапії.

Вперше визначено вплив розробленої комплексної ангіокорегуючої терапії та стан вазорегуляторних сполук у хворих на розацеа, а також доведено клінічну ефективність запропонованої схеми лікування розацеа порівняно зі стандартною терапією дерматозу.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Результати дисертаційних досліджень Сарайрех Анас Аталла Салем мають важливе практичне значення для закладів охорони здоров'я, яке полягає в розширенні знань про патогенетичні аспекти розацеа, а також в удосконаленні лікування дерматозу, оскільки розроблений автором спосіб лікування із комбінованим застосуванням загальної та топічної ангіокорегуючої терапії (препарат діосміну, топічна дарсонвалізація) достовірно покращує як найближчі (скорочення термінів лікування), так і віддалені результати лікування – зменшення числа рецидивів розацеа.

Результати дисертаційної роботи впроваджено у лікувальну практику Медичного центру «Еледія» (м. Суми), КНП «Одеський обласний шкірно-венерологічний диспансер Одеської обласної ради», а також у педагогічний процес кафедри шкірних та венеричних хвороб Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова і Дніпровського державного медичного університету, кафедри дерматовенерології та косметології з курсом дерматовенерології і естетичної медицини факультету післядипломної освіти Запорізького державного медичного університету.

Повнота викладу основних наукових положень, висновків та практичних рекомендацій в опублікованих працях.

Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації дисертаційної роботи повністю висвітлено в 16 наукових працях, у тому числі: 10 статей (6 – у моноавторстві), з них 7 – у закордонних виданнях, у тому числі 1 – входить до міжнародної наукометричної бази даних Web of Science, та 6 тез доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Результати дисертаційних досліджень неодноразово були представлені автором на фахових науково-практичних форумах різного рівня.

Оцінка структури та змісту дисертації.

Зміст і структура дисертаційної роботи Сарайрех Анас Аталла Салем відповідають сучасним вимогам щодо оформлення дисертацій. Робота написана українською мовою за традиційною схемою, складається з анотації,

вступу, огляду літератури, опису матеріалів та методів дослідження, розділів власних досліджень, аналізу й узагальнення одержаних результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку джерел літератури, додатків. Робота викладена на 170 сторінках комп'ютерного тексту, зміст роботи ілюструють 22 таблиці та 10 рисунків. Список використаних джерел літератури включає 244 публікації, з них 116 – кирилицею та 128 – латиною.

Анотація дисертації викладена українською та англійською мовами ідентично. В анотації відображено основні результати дисертаційного дослідження, наведено ключові слова роботи, а також список публікацій здобувача з результатами дисертаційної роботи.

Дисертація починається зі вступу, в якому представлено всі необхідні підпункти, зокрема лаконічно розкрито актуальність теми наукової роботи, чітко сформульовано мету і завдання роботи, відображено наукове та практичне значення дисертації, зазначено особистий внесок здобувача, відомості щодо оприлюднення результатів дослідження, кількості публікацій за темою роботи, а також дані щодо структури та обсягу дисертації.

Розділ 1 присвячений огляду тематичної літератури, викладений на 24 сторінках (не перевищує 20% обсягу роботи), складається із 2-х підрозділів: у підрозділі 1.1 наведено сучасні дані щодо етіології та патогенезу розацеа, а у підрозділі 1.2 проаналізовано особливості клінічного перебігу та лікування хворих на розацеа. Розділ з огляду літератури написано детально, послідовно, свідчить про професійну компетенцію дисертанта. Проведений аналіз фахових публікацій засвідчує актуальність теми розацеа, низку не вирішених проблем щодо вивчення патогенезу і лікування дерматозу та доцільність запланованих автором наукових досліджень.

Розділ 2 «Матеріали та методи досліджень» складається з 4 підрозділів, в яких представлено критерії верифікації діагнозу та включення чи невключення пацієнтів у дослідження, а також описано методи їх клінічного та лабораторного обстеження. Всі методи досліджень є сучасними, інформативними та адекватними поставленій меті і завданням наукової

роботи. У цьому ж розділі описано методи статистичного аналізу одержаних результатів досліджень.

Слід зазначити, що при виконанні дисертаційного дослідження під час обстеження пацієнтів забезпечено дотримання необхідних правил біоетики.

Основні наукові положення та результати власних досліджень висвітлено у наступних розділах дисертації.

У розділі 3 «Дані загальних клініко-лабораторних та психологічних обстежень хворих на розацеа до лікування» представлено детальний аналіз анамнестичних та клінічних характеристик розацеа в обстежених хворих, а також результати їх лабораторних та психологічних методів обстеження. Автором зокрема встановлено, що наявність судинної реакції (приливи) та запальної висипки на видимих ділянках шкіри (обличчя) призводить до розладів психоемоційного реагування пацієнток та розвитку у них дисморфофобії різного ступеня виразності. Розділ написано детально, цифрові дані відображено у 6 таблицях.

У розділі 4 представлено «Результати імуноферментних досліджень хворих на розацеа до лікування», зокрема у підрозділі 4.1 «Стан простаноїдної регуляції» наведено результати визначення в обстежених хворих сироваткового рівня показників простагландину E2 та простагландину F2 α , а у підрозділі 4.2 «Стан нейропептидної регуляції» – результати визначення рівня субстанції P та лей-енкефаліну у пацієнтів із еритематозно-телеангіектатичною та папуло-пустульозною стадіях розацеа. Автором встановлено підвищені рівні простагландинів E2 і F2 α та субстанції P на тлі пониженого рівня лей-енкефаліну, зміни яких були більш істотними у пацієнток із еритематозно-телеангіектатичною стадією розацеа порівняно із папуло-пустульозною стадією дерматозу, що свідчить про значення змін показників вазорегуляторних систем організму на ранніх стадіях розвитку розацеа з проявами приливів та актуальності їх терапевтичної корекції з метою стабілізації та регресу запальних процесів у шкірі хворих на розацеа та попередження виникнення рецидивів дерматозу. Розділ написано

змістовно, проілюстрований рисунками, суттєвих зауважень до написання розділу немає.

Розділ 5 присвячений «Обґрунтуванню комплексного лікування хворих на розацеа», містить 5 підрозділів, а яких описанню застосовану пацієнтам стандартну терапію (підрозділ 5.1), комплексне лікування із використанням загальної ангіокорегуючої терапії (підрозділ 5.2), комплексне лікування із використанням топічної ангіокорегуючої терапії (підрозділ 5.3) та комплексне лікування із використанням загальної та топічної ангіокорегуючої терапії (підрозділ 5.4).

Важливим підсумком проведеної роботи є розділ 6, в якому представлено «Клініко-лабораторні результати лікування хворих на розацеа». У розділі детально відображено динаміку клінічних проявів розацеа у пацієнтів, які отримали різні способи лікування дерматозу, а також динаміку показників їх простаноїдної та нейропептидної регуляції. Порівняльний аналіз результатів досліджень свідчить про те, що додаткове призначення хворим на розацеа топічної дарсонвалізації сприяє в більшій мірі нормалізації показників нейропептидної регуляції, а додаткове використання препарату діосміну – нормалізації показників простаноїдної регуляції, при цьому поєднане застосування системної та топічної ангіокорегуючої терапії забезпечує позитивний вплив на обидві регуляторні системи та найбільш суттєво підвищує ефективність лікування хворих на розацеа як у найближчому, так і віддалених періодах спостереження. Розділ написано ґрунтовно, його зміст ілюструють 16 таблиць та 2 рисунки, зауважень немає.

Хочу відзначити, що всі розділи дисертації відповідають змісту роботи, написано послідовно та детально, проілюстрований таблицями та рисунками. Наприкінці кожного розділу є коротке резюме із підсумками проведених досліджень та наведено наукові праці автора, в яких вони опубліковані.

У розділі 7 «Аналіз та узагальнення результатів» автором поведено підсумковий аналіз та інтерпретацію одержаних результатів роботи, обґрунтовано їх наукове та практичне значення, при цьому проведено

аналітичне порівняння отриманих результатів з існуючими відомостями інших дослідників з посиланнями на їх публікації.

Основні результати проведених досліджень стисло представлено у висновках (їх сім), вони відповідають запланованій меті та завданням дисертаційної роботи. Висновки чіткі та логічні.

Дисертантом також представлено рекомендації щодо використання у практичній охороні здоров'я запропонованих діагностичних та лікувальних заходів щодо хворих на розацеа.

Список цитованих джерел літератури містить 244 публікації, з них 116 – кирилицею та 128 – латиною. які оформлено згідно сучасних вимог щодо оформлення списку джерел літератури.

У додатках до дисертації надано акти впровадження отриманих результатів наукової роботи у практичну діяльність та навчальний процес, а також наведено список публікацій автора за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дисертаційної роботи на наукових форумах.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

У дисертаційній роботі Сарайрех Анас Аталла Салем не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації результатів, або інших порушень, які б могли поставити під сумнів самостійний характер виконання дисертантом наукового дослідження. Текст дисертації є оригінальним, всі цитовані у роботі дані інших авторів коректно позначені та вказані у списку використаних джерел літератури.

Зауваження та рекомендації до дисертації, запитання до здобувача.

Водночас під час рецензування дисертації виникли окремі зауваження щодо її змісту та оформлення:

1. У розділі 1, присвяченому огляду літератури, пункт 1.2 «Особливості клінічного перебігу та лікування хворих на розацеа» доцільно було б розділити на два самостійні пункти, окремо присвячених особливостям клінічного перебігу розацеа (пункт 1.2) та сучасним підходам до лікування хворих на розацеа (пункт 1.3).

2. Розділ 3 власних досліджень «Дані загальних клініко-лабораторних та психологічних обстежень хворих на розацеа до лікування» також доцільніше було б представити у вигляді самостійних пунктів, присвячених результатам клініко-лабораторних обстежень хворих на розацеа (пункт 3.1) та результатам психологічних методів обстежень хворих на розацеа до лікування (пункт 3.2). У цьому ж розділі всі результати досліджень представлено лише у вигляді таблиць, для кращого їх сприйняття варто було б проілюструвати їх і у вигляді графіків чи діаграм.

3. У тексті дисертації зустрічаються поодинокі орфографічні помилки та стилістичні погрішності.

Крім того, в плані наукової дискусії при рецензуванні дисертації виникли наступні запитання до дисертанта:

1. Для оцінки тяжкості клінічного перебігу розацеа Ви застосовували кількісну оцінку в балах – чим відрізняється Ваша методика оцінки від інших відомих на сьогодні методик оцінки тяжкості розацеа?

2. Чому для лікування пацієнтів із розацеа Ви застосовували саме препарат діосміну (флебодія)? За якою схемою Ви призначали цей препарат пацієнтам і чим Ви можете пояснити його ефективність при розацеа?

3. За допомогою якого апарату і з якою метою Ви проводили пацієнтам із розацеа топічну дарсонвалізацію і в чому відмінність Вашої методики?

Однак, вказані зауваження та запитання стосуються переважно структури та оформлення дисертаційної роботи, не носять принципового характеру і не знижують її наукового та практичного значення в цілому.

Рекомендації, щодо використання результатів дисертації в практиці.

Одержані результати дисертаційного дослідження рекомендуються до використання у лекційному матеріалі та під час проведення практичних занять на кафедрах дерматології та венерології закладів вищої медичної освіти, під час написання фахових монографій, публікацій у наукових виданнях, а також у практичній роботі закладів охорони здоров'я.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Сарайрех Анас Аталла Салем на тему: «Удосконалення лікування хворих на розацеа методами ангіокорегуючої терапії з урахуванням показників функціонального стану вазорегуляторних систем організму» є самостійною завершеною науковою працею, яка за актуальністю теми, обсягом та методологічним рівнем проведених досліджень, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням та повнотою висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – Сарайрех Анас Аталла Салем заслуговує на присвоєння ступеня доктора філософії у галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри дерматовенерології
Буковинського державного
медичного університету,
доктор медичних наук, професор

 Ольга ДЕНИСЕНКО

